

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

mes **METK**

**Teadmussiirde pikaajaline programm
põllumajanduse, toidu ja maamajanduse tegevusvaldkonnas
riigihange nr 222076**

Ühistegevuse valdkonna aruanne

Poolaasta-aruanne: 01. jaanuar 2023 – 30. juuni 2023

Eesti Maaülikool,
Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda,
Eesti Toiduainetööstuse Liit,
Maaelu Edendamise Sihtasutus,
Mahepõllumajanduse Koostöökogu,
Maaelu Teadmuskeskus
(Põllumajandusuuringute Keskus.
Eesti Taimikasvatuse Instituut).

Juuli 2023

Sisukord

Sissejuhatus	2
Ellu viidud tegevused	2
Infopäev vähemalt 3 ak tundi „Väiketootjate koostöövõimalused“	4
Konverents mitme välislektoriga „Usalduslikud suhted majanduses ja ühiskonnas: missugust kasu toovad ühistud“	5
Taskuhäälingud 20 min „Ühistegevuse lood“	6
Taskuhääling 20 min „Eesti põllumajandusühistute kogemused“	7
Ühe ettevõtte külastused, siseriiklikud „Koostöö kogemusnäited“	8
Ühepäevane täienduskoolitus „Konfliktide ennetamine ja lahendamine põllumajandusühistutes“	11
Teabematerjal Koostöö kogemusnäited	12
Ajakava täitmine, tulemuslikkus ja edasised tegevused	14

Sissejuhatus

Siinses 2023. aasta esimese poolaasta aruandes tutvustatakse ÜhendPiP-i ühistegevuse valdkonna tegevusi alates 1. jaanuarist 2023 kuni 30. juunini 2023.

Tegevused viidi ellu hankelepingu nr 222076/7 raames, mis sõlmiti 27. detsembril 2022. Hankelepingu nr 222076/7 lisas 1 olevas tellimuse tegevuste loetelu kinnitas ühistegevuse valdkonna nõukogu 21. novembril 2022 toimunud veebikoosolekul.

Valdkonda koordineerib Eesti Maaülikool (EMÜ) ja selle 2023. aasta tegevuste lepingujärgne maksumus on 80 500 eurot. Tegevusi viib ellu valdkonna koordinaator koos Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja (EPKK) ja Eesti Maaelu Teadmuskeskusega (METK). Uus hankeleping sai allkirjad 30. mail 2023, aga mullu sõlmitud lepingu tegevusi viiakse ellu kuni 2023. aasta lõpuni.

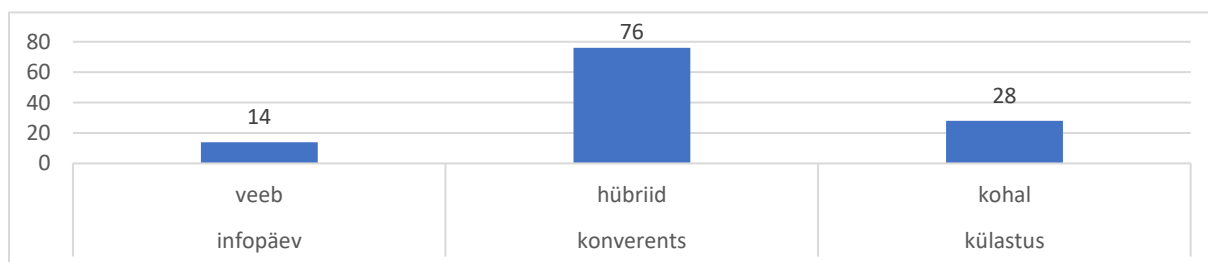
Ellu viidud tegevused

Möödunud poolaastal viis valdkonna koordinaator koos partneritega läbi kolm ettevõtte külastust, infopäeva, konverentsi, viis taskuhäälingut ja ühepäevase täienduskoolituse.

Nr	Nimetus	Pealkiri	Kuupäev	Korraldaja	Osalejaid
1	Infopäev vähemalt 3 ak tundi	Väiketootjate koostöövõimalused	18.04.2023	EPKK	14
2	Konverents mitme välislektoriga	Usalduslikud suhted majanduses ja ühiskonnas: missugust kasu toovad ühistud	17.03.2023	EMÜ ja EPKK	76

Nr	Nimetus	Pealkiri	Kuupäev	Korraldaja	Osalejaid
3	Taskuhääling 20 min	Eesti põllumajandusühistute kogemused // Ühine tegevus annab suurema hoo	30.06.2023	EPKK	...
4	Taskuhääling 20 min	Ühistegevuse lood // Kartulikasvatus pakub väljakutseid	16.02.2023	EMÜ	...
5	Taskuhääling 20 min	Ühistegevuse lood // Maheteravili loob lisaväärtust	20.02.2023	EMÜ	...
6	Taskuhääling 20 min	Ühistegevuse lood // Tõuaretus vajab tasakaalukust ja innovatsiooni	14.06.2023	EMÜ	...
7	Taskuhääling 20 min	Ühistegevuse lood // Seakasvatus on koos lihtsam	16.06.2023	EMÜ	...
8	Ühe ettevõtte külastus, siseriiklik	Koostöö kogemusnäited // TÜ Farm In	23.03.2023	METK	5
9	Ühe ettevõtte külastus, siseriiklik	Koostöö kogemusnäited // Rakvere Piimaühistu	26.04.2023	METK	5
10	Ühe ettevõtte külastus, siseriiklik	Koostöö kogemusnäited // TÜ Tammejuure Mahetalu	03.05.2023	METK	7
11	Ühepäevane täienduskoolitus	Konfliktide ennetamine ja lahendamine põllumajandusühistutes	31.05.2023	EMÜ	11
12	Õpiring	<i>Aiandustootjate koostöö õpiring kohtus esimesel poolaastal 3 korda</i>		EMÜ	
13	Teabematerjal	Eesti lihatootjate koostöö kogemused - Koostöös on jõud	03.07.2023	METK	

Joonis: Ühistegevuse valdkonna tegevustel osalemiste kohta 2023 esimesel poolaastal

Edasi tutvustatakse täpsemalt 2023. aasta esimesel poolaastal toimunud tegevusi.

Infopäev vähemalt 3 ak tundi „Väiketootjate koostöövõimalused“

Infopäev:

- toimus 18. aprillil 2023 kell 10.00–13.00;
- viidi läbi veebikeskkonnas Zoom;
- korraldas EPKK;
- osales 14 inimest;
- info avaldati pikk.ee ja EPKK veebilehtedel: <https://www.pikk.ee/sundmus/vaiketootjate-koostoovoimalused/> ;
- infopäeva on võimalik [järelvaadata](#).

Tegevuse eesmärk oli parandada väiketootjate teadmisi ühistegevuste ja koostöövõimaluste kohta. Eesmärk saavutati läbi kogemuslugude ja eduelamuste peegeldamise ning inspiratsiooni jagamise. Infopäev teenis samuti üldisemalt ühistegevuse populariseerimise sihti, eriti seoses Euroopa roheline leppe eesmärkidega.

Koostöövõimalusi ja -kogemusi tutvustasid:

- Katrin Kepp (Eesti Maaülikooli biomajanduse arenduskeskus) ja Uko Bleive (Eesti Maaülikooli Polli aiandusuuringute keskus);
- Janika Lindsalu (Marimarta OÜ);
- Annely Holm (Muhu Liha TÜ);
- Sulvi Munk (MTÜ Saarte Koostöökogu).

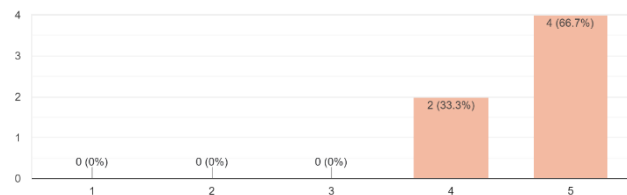

Osa võttis 14 inimest, kelle hulka kuulusid põllumajandustootjad, põllumajandusühistute esinejad ja METK-i töötajad.

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused:

Osa võtnud inimesed jäid infopäevaga rahule. Selle korralduse hindas enamik osalejaid väga heaks. Samuti peeti lugu infopäeval esinenud praktikutest. Neid hinnati ainult hinnetega hea ja väga hea.

Palun hinnake infopäeva üldist korraldust
6 responses

Tagasisides toodi välja ettepanek, et oleks vaja korraldada turundust puudutav infopäev. Ühte osalejat huvitas, kuidas leida kliente, kuidas turundustegevusega alustada ja mis oleks esimesed sammud. Samuti nimetas osaleja kogemusloo soovi, kuidas keegi on oma tooted kaubandusse saanud ja millele tähelepanu pöörata soovitatakse.

Infopäev mõjus inspireerivalt ja pakkus samas praktilisi näiteid ja ideid väiketootjatele, kuidas paremini koostööd teha, ühistegevust rakendada ning sellega oma tootmist ja müüki tõhustada. Osalejad said kogemustega tutvudes mõista, kuidas koostöö võib olla kasulik ja oluline osa nende äri arengus. Võib-olla paistsid ettevõtlusega tegelevate praktikute kõrval EMÜ esindajate ettekanded vähem prestiižsed, aga tegelikkuses olid need vähemalt sama kaalukad.

Väikeettevõtjate jaoks jääb teadus- ja arendustegevus (TA) tihti kättesaamatuks, sest neil jääb endil puudu raha, aega või kompetentsi. Polli aiandusuuringute keskusel on samas rohkelt koostöökogemusi ettevõtjatega, toetades neid TA tegevuse ja tootearenduse valdkondades. Selline võimalus on miski, mida sobiks ühistevõrgust edendades aeg-ajalt korrata.

Konverents mitme välislektoriga „Usalduslikud suhted majanduses ja ühiskonnas: missugust kasu toovad ühistud“

Konverents:

- toimus 17. märts 2023 kell 10.00–15.40;
- viidi läbi Eesti Maaülikooli peahoone aulast;
- korraldasid EMÜ ja EPKK;
- osales 76 inimest;
- info avaldati pikk.ee veebilehel: <https://www.pikk.ee/sundmus/konverents-usalduslikud-suhted-majanduses-ja-uhiskonnas-missugust-kasu-toovad-uhistud/>
- Konverentsi saab järelle vaadata YouTube'is: <https://www.youtube.com/watch?v=kai-2U7pBXY>.

Tegevuse eesmärk oli edendada osalejates ja avalikkuses usaldust ühistute vastu. Selleks võtsid sõna erinevate riikide ja tegevusvaldkondade esindajad. Päeva juhtis Eesti Maaülikooli maamajanduse õppetooli juht ja professor Rando Värnik ning lisaks temale astusid konverentsil lavale:

- Ülle Jaakma (Eesti Maaülikool);
- Steen Nørgaard Madsen (Arla);
- Florentin Bercu (Rumeenia Taimekasvatuse sektori Ühistute Liit, UNCSV);
- Kerli Ats (Eestimaa Talupidajate Keskliit);
- Märt Helmja (Energiaühistu);
- Uno Silberg (Eesti Hoiu-laenuühistute Liit);
- Tarmo Lääne (Eesti Kindlustusühistu ÜKS);
- Jaanus Aun (Eesti Erametsaliit);
- Ants Noot (EPKK).

Räägiti läbipaistvuse tähtsusest, põllumajanduse väljakutsetest, (noorte) talunike ootustest, koostööst kogukonnaga ja üldisemalt usalduslike suhete loomisest.

Osa võttis 76 inimest, kelle hulka kuulus Eesti ja välisriikide ühistute ja põllumajandusettevõtete juhte, Maaeluministeriumi allasutuste ametnikke, Eesti Maaülikooli töötajaid ning üliõpilasi.

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused: Konverentsil arutati, mida tähendab ühistute jaoks usaldus, kuidas luua usalduslikke suhteid ja kuidas neid hoida. Põhiettekandes esitas Taani päritolu piimandusühistu Arla nõukogu liige Steen Nørgaard Madsen argumendid, miks on läbipaistvus üks usalduse alustalasid. Ilma selleta ei suutnuks Arla kasvada üheks maailma suurimast ühistutest, mis ühendab kümneid tuhandeid piimakarjakasvatajaid eri riikides.

Kuna konverents toimus samal ajal Erasmus+ projekti „Good Governance Practices in Agricultural Cooperatives – GGPAC“ raames toimunud koolitusega, osales tänava konverentsil kümneid väliskülalisi Rumeeniast, Kreekast ja Prantsusmaalt. Rumeenia külaliste seast võttis sõna Florentin Bercu, kes tutvustas kohalike ühistute arendamise ponnistusi. UNCSV suguste esindusorganisatsioonide – mille juhataja on Bercu ise – roll ühistute arengus on kaalukas, eriti Ida-Euroopa tingimustes.

Ülejäänud ettekandjad olid Eesti päritolu ja jagasid oma kogemusi. Võib-olla tasub siinkohal ära märkida, et mitme ettekandja sõnadest kajab tees, mille kohaselt on (potentsiaalsetel) liikmetel ainult hägune ettekujutus ühistute tegutsemispõhimõtetest. Seega teadmussiirde tegevuste seni puudutamata sihtgrupis jätkub liikmeid.

Ootuspäraselt jättis osalejatele kustumatu mulje põhiettekande Steen Nørgaard Madseni esinemine, mis oli asine ja karismaatiline. Tollest kumas professionaalsus, mida esineb suurte organisatsioonide ladvikus.

Eriti päevakajalisi noote kostus Kerli Atsi ja Jaanus Auni ettekannetest, mis puudutasid olulisi teemasid – vastavalt noori ja põllumajandust ning metsandust. Korraldajateni jõudis ka huvitav mõte, mille kohaselt andis konverents võimaluse põhjalikumalt ühistute peale mõelda – igapäevases tööelus ei jäävat selleks aega.

Konverentsi avaettekande sõnumitega artikkel <https://www.pikk.ee/uhistegevus-on-usaldus/> avaldati 20. märtsil 2023.

Taskuhäälingud 20 min „Ühistegevuse lood“

Taskuhäälingud:

- avaldati 16. veebruar, 20. veebruar, 14. juuni ja 16. juuni 2023;
- laaditi pikk.ee veebilehele;
- viis ellu EMÜ.

Tegevuste eesmärk oli tutvustada ühistute tööd ning seeläbi tõsta avalikkuse teadlikkust ja parandada ühistute kuvandit. Selleks ilmus taskuhäälingute sarjas „Ühistegevuse lood“ 2023. aastal neli osa:

- „[Kartulikasvatus pakub väljakutseid](#)“ – 29 kuulamist 1.07.2023 seisuga;
- „[Maheteravili loob lisaväärtust](#)“ – 56 kuulamist;
- „[Tõuaretus vajab tasakaalukust ja innovatsiooni](#)“ – 38 kuulamist;
- „[Seakasvatus on koos lihtsam](#)“ – 11 kuulamist.

Kõik häälingud on leitavad veebis <https://www.pikk.ee/tag/uhistegevus/> sildi abiga ning ka teabesalve taskuhäälingute teemalehel <https://teabesalv.pikk.ee/digiakadeemia/taskuhaalingud/maamajanduse-taskhaalingud/>

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused.

Taskuhäälingud tõstavad avalikkuse teadlikkust ühistutest ja parandavad nende kuvandit. Protsess on mõistagi pikaajaline ja raskesti mõõdetavate indikaatoritena. Ent tasapisi jõuavad ühistud inimeste peadesse ka muu kui ainult negatiivsega, kusjuures samuti 2023. aasta esimesel poolaastal üllitatuid EPKK taskuhääling on potentsiaalselt suuremgi mõjuga.

Taskuhäälingute formaat on kasulik selle poolest, et see on püsiv ja võimaldab käsitleda aktuaalseid teemasid. Sobivate teemade valimine on aga raske, sest tasakaal atraktiivse ja sisuliselt kasuliku vahel on habras. Sellest hoolimata tasub esinema kutsuda asjatundjaid, kes pole ehk esinemisega harjunud.

„Ühistegevuse lugude“ sarja nelja taskuhäälingu külalised on põllumajandusvaldkonnas tuntud tegijad, mis teeb taskuhäälingud atraktiivseks. Neist tasub välja tuua Tanel Bulitko ja Anu Hellenurme, kes rääkisid olulistest valdkondadest, mis jäävad pahatihti märkamatuks. Sai Eesti Tõuloomakasvatavate Ühistugi vaikselt kolmekümne aastaseks ja korraldas alles rahvusvahelise tähtsusega tõuaretuse konverentsi, mis oma suuruselt hoolimata ei leidnud Eestis väärilist vastukaja.

Taskuhäälingute avaldamisega jätkatakse ka ÜhendPiP-i teise osas ja 2023. aasta teises pooles on neid kavas neli. Stiili poolest järgivad uued taskuhäälingud sama joont, kuigi fookus kandub võib-olla rohkem kogukonnapõhisele koostööle. Ühistegevus on laiem kui ainult ühistud.

Taskuhääling 20 min „Eesti põllumajandusühistute kogemused“

Taskuhääling:

- avaldati 30. juuni 2023;
- laaditi Delfi Tasku keskkonda;
- viis ellu EPKK.

Tegevuste eesmärk oli tutvustada Eesti põllumajandusühistute kogemusi ja seeläbi tõsta avalikkuse teadlikkust ning parandada ühistute kuvandit. Selleks ilmus EPKK veetava taskuhäälingute sarja „Põllult taldrikule“ osa „[Ühistegevus annab parema hoo](#)“.

Saatekülalised olid Annely Holm (Muhu Liha TÜ) ja Margus Timmo (TÜ Seto Aiad). Vestluse käigus puudutati teemasid:

- ühistegevus saatekülaliste silmade läbi;
- Muhu Liha TÜ, TÜ Seto Aiad ja Setomaa Liidu kogemuslood;

- igapäeva elu ühistegevuslikes ettevõtmistes;
- eestlase avatus ühistegevusele;
- töökorraldus ühistegevuslikes algatustes.

Siinse aruandeosa autor ei pääse ligi taskuhäälingu kuulamise statistikale, mistõttu ei saa välja tuua kuulamiste hulka.

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused.

Taskuhäälingu saade uuris ühistegevust Eestis läbi kolme ühistegevusliku loomuga ettevõtmise kogemusloo – Muhu Liha TÜ, Tü Seto Aiad ja Setomaa Liit. Saates käsitleti igapäeva elu ühistegevuslikus ettevõtmises, eestlaste suhtumist ühistegevuslikku koostöösse ning ühistegevuslike ettevõtmiste töökorraldust. Külalised jagasid oma praktilisi kogemusi ühistegevuslikus töös, tuues esile selle eelised ja väljakutsed. Saade pakkus põnevaid kogemuslugusid ja avab arutelu eestlaste avatuse üle ühistegevus.

Siinse taskuhäälingu puhul väärib eraldi mainimist selle avaldamise platvorm. Delfi Tasku portaalis avaldamine tähendab potentsiaalselt seda, et taskuhääling jõuab kaugemale varem ÜhendPiP-i raames avaldatud taskuhäälingute kuulajaskonnast. Nõnda on taskuhäälingu mainekujunduslik mõju suurem ja potentsiaalselt kasvab huvi teiste ÜhendPiP-i ühistegevuse valdkonna tegevuste raames avaldatud taskuhäälingute vastu.

Ühe ettevõtte külastused, siseriiklikud „Koostöö kogemusnäited“

Ettevõtte külastused:

- toimusid 23. märts, 26. aprill ja 3. mai 2023;
- viidi läbi TÜ Farm In-is, Rakvere Piimaühistus ja TÜ Tammejuure Mahe;
- korraldas METK;
- osales vastavalt viis, viis ja seitse inimest;
- info avaldati pikk.ee veebilehel: <https://www.pikk.ee/series/kulastused-tulundusuhistutesse/>

Ettevõtte külastuste eesmärgiks oli tutvustada põllumajandustootjate tulundusühistute tegevust ning avada ühistute kontseptsiooni ja kasulikkust. Lähenemine, kus ühistu juhataja kirjeldab ühistu moodustumist, tegevusi, liikmeid ja koostööd nendega).

Esimene külastus: Tulundusühistu FarmIn, 28.03.2023

Ühistu Farm In asutamise ajendiks oli vajadus tagada liikmetele maksimaalselt soodsatel tingimustel sisendeid, mida on võimalik saavutada vaid suurte, ent stabiilsel ja efektiivsel viisil organiseeritud ühishangete kaudu. Farm In strateegiaks on sisendite ühishangete kaudu luua mahuefekt. Mahuefekti tagamine võimaldab pakkuda ühistu liikmetele odavamad hinnad ning muudab atraktiivsemaks uutele koostööpartneritele. Peamised hanked, mida tehakse ühiselt on diiselkütuse, elektrienergia ja söödahanked.

Probleemid/murekohad ühistus on seotud peamiselt ikkagi mastaabiga. Kas suudetakse hankida võimalikult soodsa hinnaga vaja minev kogus. Samuti esineb probleeme kaupade/hangete osapooltega, kus on oht, et tellitakse kuid raha kätte ei saa või kirjutatakse ettevõtte pankrotti. Selliste olukordade vältimiseks või ennetamiseks on mõned üksikud lahendused, kui ka need veavad teinekord alt.

Tulundusühistut Farmln külastas 5 osalist. Osalejad olid väga erinevatest organisatsioonidest. Osales nii taimekasvatatajaid, ettevõtja, segapõllumajandusega tegelejaid. Osalejate tagasiside oli väga positiivne. Kiideti tekkinud arutelu, mis andis nii ühistu esindajatele kui ka osalejatele vastastikku positiivseid emotsioone ja mõtteid. Külastajatele meeldis tulundusühistu külalislahkus ning mõnus atmosfäär, mis aitas võrgustamisele kaasa. Samuti on osalejad märkinud, et antud tulundusühistu vajab turgutamist ning uuemaid väljavaateid kuidas oma tegemist ikkagi jätkata.

Teine külastus: Rakvere Piimaühistu, 28.04.2023

Rakvere Piimaühistu on Lääne-Virumaa piimatootjatele kuuluv ühistu, millel on pikaajalised traditsioonid ning mainekas kaugeleulatuv ajalugu. Rakvere Piimaühistu on edukas, kiiresti arenev ja aktiivse ühistegevusega regionaalne piimaühistu Eestis. Ühistu moodustati 1992, liikmed on Rakvere linna ümbrusest, peamine tegevus on toorpiima ühine tootmine-turustamine. Selleks, et olla jätkusuutlik, tuleb vastata nõuetele (99,68% on eliit või kõrgema sodi piim) ning investeerida (90% loomadest on uutes lautades).

Ühistu suudab pakkuda mugavat rahade laekumise loogikat ning otsib stabiilseid soodsaid turustamise kanaleid – läbirääkimised on mahukas ja juriidiliste detailide rohke töö. Alati pole ühistu kaudu saadav hind hetke kõige kõrgem, hinda määrab ka müüdav kogus. Algselt oli liikmeid rohkem, kuid väiksemate ettevõtete koondumise tõttu liikmete arv väheneb ning ka kõigile ei sobi sõltuvus kollegiaalsetest otsustest.

Eesmärgiks on seatud sarnase suuruse-mahuga liikmete koondamine ning nende liikmete hoidmine kes ühistus tegutseda tahavad. Headel aegadel üksiktootjad usuvad, et saavad ise hakkama, halbadel aegadel hakatakse otsima ühist turvavõrgustikku. Üks enim vaadatud tootmisandmeid on EPJ piimafarmide võrdlusandmestik. Ainus võimalus toorpiima puhul saada paremat hinda on läbi mahuefekti. Tööstuste investeringud peame maksma kinni tarbijana.

Lisaks toorpiima müügile hangitakse ühiselt tootmissisendeid (silotarvikud, söödalised). Liikmetele pakutakse nõustamisteenuseid, korraldatakse karjalaskepäevi ja õppereise, vajadusel võimaldatakse lühiajalisi laene. Liikmete jaoks on korraldatud teenuseid: sõravärkimine, veterinaar, maisi vaheltharimine, seadmete

rent jmt. Neid teenuseid on võimalik osta ka mitteliikmetel (teise hinnakirjaga) vabade aegade olemasolul.

Lisaks Piimaühistule toimib samas kontoris ka Lihaühistu ning kõik piimaühistu liikmed on samuti lihaühistu liikmed (lihaühistus on rohkem liikmeid, hõlmatakse nii Lääne- kui Ida-Virumaad, tegeletakse nii piima- kui lihavede, praakloomadega). Piimaühistu on seotud erinevate teiste ettevõtetega liikmetele parimate võimaluste leidmiseks ning majanduslike riskide maandamiseks, (EPIKO, Farm In, RPÜ Põld OÜ, Lihaühistu jne).

Tulundusühistut FarmIn külastas 5 osalist. Lisaks kontoris jutujamistele külastati ühistu liiget - Vaeküla Suurtalu – mõistmaks, kui palju ühistu üksiktootjat mõjutab. Osalejate tagasiside oli positiivne – imetleti juhtkonna entusiasmi Eesti toodangu eest seismisel ning läbimõeldud strateegiaid.

Kolmas külastus: Tammejuure Mahe TÜ, 03.05.2023

03. mail toimus külastus Tammejuure mahetalu, mis asub Suure-Lähtru külas, Lääne maakonnas. Tammejuure Mahetalu ühistu loomise ajendiks oli muutuda atraktiivsemaks uutele koostööpartneritele.

Tammejuure Mahetalu ühistuna on natukene teistmoodi ühistu kontseptsioon, kui teised või klassikalised ühistud. Tammejuure ühistu on nimelt pereühistu. Igal pereliikmel on oma ettevõtte ning oma valdkond, milles tugev on ning ühendades jõud ühistu näol on nad saavutanud päris palju. Ühiselt on hangitud tootmishoone; biokatel; mahevilja terminal; päikesepark. Peamised hanked, mida tehakse on seotud tootmise parendamise ning mahtude suurendamisega.

Probleemid/murekohad ühistus on seotud peamiselt koostööpartneritega. Olgu selleks siis koostöölepingu lõpetamine pärast lühikest perioodi või toodete matkimine ja nende müümine. On olnud ka juhuseid, kus Tammejuure mahetooraine vahetatakse välja tavapõllumajanduse tooraine vastu, kuid Tammejuure nimi jäetakse endiselt tootekirjeldusse. Samuti on nagu peresisest ikka põlvkondade vahelised eriarvamused ja vaated, kuid needki lahendatakse ühiselt suure laua taga.

Tammejuure mahetalu külastas 7 osalejat. Osalejad olid enamasti sama piirkonna tootjad, kuid oli ka teisest Eesti otsas tulnud kohale huvilisi, et kuulata ja näha kuidas ühistu toimib. Osales nii aianduse, loomakasvatuse, taimekasvatuse kui ka teisi huvilisi. Infot ürituse kohta said enamus külastajad pikk.ee veeblehelt. Mõned said ka kollegi/tuttava kaudu.

Osalejate tagasiside oli väga positiivne. Kiideti pererahvast oma soojuse ja külalislahkuse poolest. Osalejad tundsid huvi just tootmise ning koostöö tegemise kohta. Arutelu käigus selgus, et infovahetus väiketootjate ja kasvatajate vahel on üpris

kehva. Isegi kui pakkumust on, siis teinekord ei ole nõudlust või vastupidi. Arutleti ka piirkonna probleeme ning seda kuidas või millised seadusemuudatused või projektid on teinekord tekitanud põllumehele/tootjale pigem kahju kui kasu.

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused:

Ühistukülastuse on võimalus mõista erinevate ühistute toimimise viise, õppida edulugudest ja ennetada raskuseid. Ühistegevuse teadmussiirde tegevused ei ole siiski suurt hulka inimesi kiirelt kõnetavad ning osalejate kaasamisega on vaja tegeleda teistmoodi kui enamike ürituste puhul. Teise poolaasta jooksul on kavas korraldada veel 2 ühistu külastust, esmavalikuks on Eesti Mee Ühistu.

Ühepäevane täienduskoolitus „Konfliktide ennetamine ja lahendamine põllumajandusühistutes“

Täienduskoolitus:

- toimus 31. mai kell 12.00–17.00;
- viidi läbi Eesti Maaülikooli peahoone ruumis 0015;
- korraldas EMÜ;
- info veebilehel <https://www.pikk.ee/sundmus/taienduskoolitus-konfliktide-ennetamine-ja-lahendamine-pollumajandusuhistutes/> ja EMÜ õppeinfosüsteemis.

Täienduskoolitus keskendus konfliktide ennetamise ja lahendamise küsimustele, milleks uuriti nende võimalikke allikaid ühistus, liikmete ootuste selgitamise tähtsust ning ühiste sihtide ja eesmärkide seadmist. Koolituse viis läbi Eesti Maaülikooli professor Rando Värnik ja sellest võtsid osa seakasvatusektoriga seotud ettevõtjad.

Osa võttis 11 inimest, kelle hulka kuulusid suuremate seakasvatuseettevõtete juhid, töötajad ja METK-i esindaja.

Mõju, tagasiside ja jätkutegevused: Koolitus suunati just seakasvatajatele, kuna valdkond on raskustes ja nende poolt tuli initsiatiiv koolituse läbi viimiseks. Selgesisuline algatus võimaldas koolituse sisu täpsustada, et too oleks kasulik just seakasvatajatele. Seetõttu kujunes kandvaks teemaks selgitustöö ja ootuste välja selgitamine.

Teatavasti on viimased aastad olnud seakasvatajatele rasked, mistõttu on nad valmis uusi lahendusi proovima. Sestap kooruski täienduskoolituse käigus välja, et ühistusse (või ühistutesse) koondumine võib olla abiks. Mitu neid olema peaks, ei saanud päeva jooksul küll selgeks, aga võimalikud koostöökohad selgusid küll.

Samuti ilmneseid olulisemad konfliktikohad, mis on seni pärssinud ühiseid ettevõtmisi – lahkkelid puudutavad suuresti potentsiaalsete liikmete ootuseid ühistule või tunnustatud tootjaorganisatsioonile (TTO). Koostöövõimalustena kõlasid nuumikute turustamine, sisendite ühishanked ja isegi ühise tööstuse ja brändi kasutamine. Olenevalt sellest, kuidas õnnestub seakasvatajatel oma ootusi ühildada, hakkab tegutsema ka ühistuid (ja hiljem TTO-sid). Koolituse praktilise tulemusena peaks ellu tärkama¹ vähemalt üks ühistu, mis püüdleb tootjaorganisatsioonina tunnustamise poole.

Koolitus võeti soojalt vastu, sest see aitas osalejate jaoks ühiste ettevõtmiste tulevikus selgust luua. Tänu koolitusel osalenud METK-i esindajale sai selgemaks muu seas TTO-de teema, mis on seakasvatajate jaoks jätkuvalt päevakorras. Seetõttu on ÜhendPiP-i ühistegevuse valdkonna kavas jätkuvalt sees ettevõtte juhendamine, et näiteks TTO moodustamise juures abiks olla.

Olenevalt asjade käigust võib osutada vajalikuks pakkuda seakasvatajatele täiendavat tuge, milleks on ÜhendPiP-i teise osa 2023. aasta hankelepingus lihatootjate koostöö õpiring.

Teabematerjal Koostöö kogemusnäited

Materjali koostamise eesmärgiks on kirjeldada koostöönäiteid lihatootmisest kogemuslugude kaudu, (majandusliku) ühistegevuse võimaluste teavitamiseks ja näitlikustamiseks.

Sisukord	
Tahet, huvi ja usku!	5
Eesti seakasvatusest 20. sajandi esimesel poolel ja enne seda	9
Sigade aretusest alates 20. sajandi teisest poolest	37
Eriolise ärismudel ja põlvkonnasuhetus Vasulas	59
Sead lisavad omakavatatud viljale väärtust	63
Aarne Põldvere, Eesti seadlha kvaliteediuuringute teetrajaja	67
Kuidas Eesti tõuseid piiri taga ilma tegid	73
Erno Sepa nullist üles ehitatud seakasvatus	79
Sõbra värske õhku ehk projekt „Seadlha tootmise parandamine Eestis“	83
Sigade kunstliku seemendamise arendamisest sai missioon	87
Arge viige sigu kombinatsi, vaid Nõukogude Liitu toogu parandama!	91
Tänuksa põlvkonnajärgne Hinnu seafarmis	95
Seakasvatus on kui sõit Ameerika mägedel	99
Sigade söötmine on täppiteadus	105
Kasutatud allikad	110

¹ Sõnastuse tingib tõsiasi, et ühistu juriidiline keha on juba olemas. Hiljuti uuendati selle põhikirja, et lähiajal tööd alustada.

Väljaandja: Eesti Tõusigade Aretusühistu

Koostajad: Alo Tänavots, Aarne Põldvere, Kristina Traks.

Korraldaja: METK

Maht: 114 lehekülge

ISBN 978-9916-4-1903-8

Materjal valmis 2023 juuli alguseks

Leitav veebis: ÜhendPIP teavikute nimekirjas ja https://www.pikk.ee/wp-content/uploads/2023/07/Seakasvatus_Koostoos-on-joud.pdf

Teabematerjali kogemuslood avaldatakse 2023 teisel poolaastal pikk.ee uudistena.

Ajakava täitmine, tulemuslikkus ja edasised tegevused

Esimene poolaasta kulges plaanipäraselt, kuigi mõned tegevused jäävad aasta teise poole. Tegevuste edasi lükkamise põhjus oli kas sihtgrupi vähene huvi või kokkuleppe puudus. Siinkohal tekib kattuvus ÜhendPiP-i teise osa 2023. aasta hankelepingu täitmise perioodiga, mis ei ohusta siiski kummagi hankelepingu täitmist.

EMÜ, EPKK ja METK-i koostöö toimis 2023. aasta esimesel poolaastal hästi. Tänu oma sidemetele erinevate põllumajandusvaldkonna esindajatega Eestis ja Euroopas said EPKK korraldatud üritustes osalejad teada palju uut ja kasulikku. METK-i ellu viidud avasid mitme väiksema ühistu ukсед, mis muidu võinuks märkamatagi jääda.

EPKK jälgib oma infopäevade planeerimisel, et need panustaksid nii „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ (PõKa 2030) kui nelja sektori arengukava eesmärkide täitmisesse ning oleksid vastavuses nõukogu tellimusega ning vastavatel kohtumistel kokku lepituga. Möödunud poolaastal korraldatud tegevused vastasid tellimusele ning nii huvi nende vastu, osalejate arv kui tagasiside küsimustikud näitavad, et kuulajaid jäid rahule ja tegevused täitsid oma eesmärgi.

Tegevuste ette valmistamisel tehakse koostööd Maaeluministeriumi ametnike, EPKK toimekondade (piimatoimekond, lihatoimekond, keskkonnatoimekond, maaelutoimekond) liikmete ning EPKK nõukogu ja liikmesorganisatsioonide esindajatega. Välislektorite kaasamisel jätkatakse koostööd Euroopa põllumajandusühistuid esindava organisatsiooni Copa Cogecaga. Samuti kuulatakse nende ettevõtjate ettepanekuid, kes osalevad muudes EMÜ teadus- ja arendusprojektides.

Tegevused 2023. aasta teise poolaasta kohta (sulgudes on tegevuse korraldajad):

- 40 tundi ettevõtte juhendamist „Ühistu tunnustamine tootjaorganisatsioonina“ (sobiva ühistu olemasolu korral) (EMÜ ja METK);
- infopäev ettevõtte külastusega vähemalt 3 ak tundi „Eesti aiandussektori majanduskeskkond, lühikesed tarneahelad ja koostöövõimalused“ (EMÜ);
- infopäev veebis lektoritasuga „Tootjaorganisatsioonide tunnustamine ning tootjaorganisatsioonidele suunatud toetused“ (EPKK);
- infopäev välislektoriga „Ühistegevuse võimalused ja vajadused: head praktikad ja edulood“ (EPKK);
- 100 uue materjali lehekülge „Eesti lihatootjate koostöö kogemused“ (ETSAÜ);
- kaks videofilmi ühe filmiepisoodiga „Ühistegevust tutvustavad tegevuslood“ (EPKK);
- õpiring „Aiandustootjate koostöö õpiring“ (EMÜ)²;
- õpiring „Taimikasvatustootjate koostöö õpiring“ (EMÜ);
- kaks ühe ettevõtte külastust, siseriiklikku „Koostöö kogemusnäited“ (METK);
- ühepäevane täienduskoolitus „Põllumajandusettevõtete ja ühistute finantseerimine ning riskijuhtimine“ (EMÜ).

Ühistegevuse kuvandi parandamiseks avaldati 2023. aasta esimesel poolaastal kokku viis taskuhäälingut ja aasta teises pooles näevad ilmavalgust kaks videofilmi. Mõlemat tüüpi elektroonilised materjalid evivad olulist mõju, sest neid on loomu poolest lihtne levitada ning taskuhäälingud ja videod keskenduvad ühistegevuse positiivsetele

² Õpiring kohtus 2023. aasta esimesel poolaastal kolm korda, kuid üks kohtumine jääb teise poolaastasse.

näidetele. Negatiivsete näidete ahelad on samas rasked, kuitahes häid näiteid välja tuua.

Mainekujunduslik mõju võib paista teisejärguline, ent Eesti ühistute seisukohast on see võib-olla esmatähtis. Hoiu-laenuühistutega seotud skandaalide tõttu vaatab avalikkus ühistuid – sealhulgas põllumajandusühistuid – teatava pessimismiga. Sellel põhjusel kutsuti tänavusele konverentsile esinema ka hoiu- ja laenuühistute liidu esindaja ning kindlustusühistu esindaja, et nad saaks positiivseid kogemusi jagada.

Paratamatult mõjutavad alatasa avalikuks tulevad probleemid potentsiaalset põllumajanduse liikmeskonda. Sestap tuleb tegeleda mainekujundusega, mille esmane samm on tutvustavad audiovisuaalsed materjalid. Siinse programmi raames on nendeks taskuhäälingud ja videod. Võib-olla ajendavad need isegi potentsiaalseid osalejaid elavamalt programmi tegevustes osalema.

Sarnaselt mulluste programmi tegevustega, pälvis tänavu erilist tähelepanu **(sea)lihatootmine**, mis on turutingimuste tõttu hapras seisus. Programmi tegevustes osalenud lihasektori osaliste siht oli koostada kvaliteedikava(d) ja moodustada TTO, mille poole tasapisi ka liigutakse. Täienduskoolitusel oli selles oma selge roll, sest too muutis hetkeolukorra ja turuosaliste ootused selgemaks.

Üks ÜhendPiP-i ühistegevuse valdkonna tegevuste suhtelise ebapopulaarsuse põhjus on seotud asjaoluga, et ühistuid tajutakse ikkagi võrdlemisi väheolulistena. Nendel on turukorralduse seisukohast mõju põllumajandusele, kuid üksiktootjate seisukohast jäävad ühistud ikkagi võõraks. Seetõttu on vaja tegeleda kahe näiliselt vastandliku tegevusega:

- parandada väga laias mõttes ühistute kuvandit;
- lahendada väga kitsaid üksikute ühistute või sihtrühmade probleeme.

Neist esimene on kahtlemata kaalukam, ent toda on samavõrd palju raskem täita. Mõlemad suunad on tuttavad juba varasematest aruannetest, ent oma mastaabi tõttu jäävadki need päevakajaliseks. Samas tuleb programmi tegevuste raames edaspidi enam rõhku panna sellele, kuidas oma sõnumit edastada.

Eestis pole palju põllumajandusettevõtjaid, kes esineks samavõrd karismaatiliselt kui seda tegi Steen Nørgaard Madsen – ühe maailma suurima ühistu nõukogu liige ja samas tegev Taani piimatootja. Aga samas on sarnased esinemised üliolulised, et edendada Eestis (põllumajanduslikku) ühistegevust. EMÜ kui ÜhendPiP-i ühistegevuse valdkonna vastutav täitja saab siiski kinnitada seda, et jätkab ühistegevust toetavate sõnumite edastamist johtuvalt selgusest ja läbipaistvusest, mida Steen Nørgaard Madsengi oma paeluvas ettekandes rõhutas.

Tegevustele tähelepanu aitab tuua nii EMÜ sotsiaalmeedia konto kui ka pikk.ee [temaatilised postitused](#) (sh veebi infokiri).